

Múzejné noviny

VYCHÁDZAJÚ PRI PRÍLEŽITOSTI 10. ROČNÍKA VIANOC V MÚZEU

HUMENNÉ, DECEMBER 2013

V roku 2013 v rámci Pamätných dní mesta Humenné získalo Vihorlatské múzeum ocenenie Cenu primátorky mesta Humenné za udržiavanie a rozvoj miestnych a regionálnych tradícií. Ocenenie vnímame ako uznanie práce, ale predovšetkým posilnenie snáh i vnímania múzea ako verejnej inštitúcie s narastajúcim potenciálom rozvoja vzťahov vnútri spoločnosti. Uvedomujeme si, že múzeá nie sú večné, sú zhmotnenou myšlienkou, ktorá vznikla so záujmu a pre nezujem by mohla aj zaniknúť. Preto zhromažďujeme a zveľaďujeme zbierky, uchovávame tradície a podporujeme kolektívy i jednotlivcov so záujmom o tradičné hodnoty a ich uplatňovanie v súdobom živote.

Veríme preto, že udržaním kontinuity múzejnej činnosti vo vzťahu k vnútornému prostrediu inštitúcie, efektívnej starostlivosti o túto kultúrnu inštitúciu zo strany zriaďovateľa, ako aj vďaka spolupráci s verejnosťou sa nám podarí naďalej úspešne zveľaďovať naše spoločné dedičstvo – tradície a zvyky v celej šírke svojej rozmanitosti duchovnej a hmotnej kultúry

Fedič
riaditeľ múzea

Tradície - naše spoločné dedičstvo

V súčasnosti sa v zbierkach Vihorlatského múzea v Humennom nachádza viac ako 160 000 kusov zbierkových predmetov. Výsledky múzejnej činnosti prezentujeme prostredníctvom štyroch stálych expozícií, galerijných a múzejných výstav. V roku 2013 pripravilo múzeum dvanásť výstav a desiatky kultúrno-výchovných podujatí, ako Karpatská kraslica, Deň otvorených dverí Prešovského samosprávneho kraja, Medzinárodný deň múzeí, EKO dni, Medzinárodný výtvarný plenér INSITA 2013 a mnohé ďalšie.

Z grantovej schémy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky sme za roky 2012 a 2013 získali prostriedky na reštaurovanie Izby uhorských kráľov v kaštieli, opravu striech v areáli skanzenu, na tlač propagačného materiálu k projektu Karpatská kraslica a kultúrne pokuky. Na konkrétne múzejné projekty prispeli finančne aj Mesto Humenné a Nadácia SPP. Pri pravidelnej údržbe a rekonštrukčných prácach v skanzene a exteriéroch kaštiela využilo múzeum množstvo svojpomocných pracovných aktivít. Príno-

som v hospodárskej a múzejnej činnosti je presťahovanie múzejných zbierok z nevyhovujúcich priestorov kaštiela v Kamenici nad Cirochou do vhodného objektu v Humennom.

v celoslovenskej súťaži Médium roka získali tretie miesto. Z priestorov umelecko-historickej expozície bol v priamom prenose odvysielaný Slovenskou televíziou hodinový adventný koncert.

Televízia Markíza predstavila naše múzeum v programe „Vo štvorici po Slovensku“. Vihorlatské múzeum sa v uplynulom roku prezentovalo aj v siedmich printových maďarských médiách a v celoštátnom vysielaní maďarskej televízie. S kladným ohlasom sa stretol aj nový turisticko-propagačný materiál o múzeu.

Vihorlatské múzeum cieľavedome prehľbuje komunikáciu so základnými a strednými školami. Vo svojich priestoroch ponúkame školám netradičné zážitkové vyučovacie hodiny zamerané na históriu a zaujímavosti mesta. Medzinárodnú spoluprácu rozvíjame s partnerskými múzeami v Poľsku, Maďarsku, Česku a na Ukrajine. Aktívne spolupracujeme s množstvom rôznych inštitúcií, so združeniami, spolkami, obcami a mestami v našom regióne.

Mgr. Vasil Fedič
riaditeľ múzea

O svojej činnosti múzeum pravidelne komunikovalo prostredníctvom viac než sto päťdesiatich výstupov v miestnych, regionálnych, celoslovenských i zahraničných médiách. Múzejné noviny Vihorlatského múzea, ako informačno-propagačný materiál múzea

SYMBOLY VIANOČ V ZBIERKACH VIHORLATSKÉHO MÚZEA V HUMENNOM

Vianočné zvykoslovné pásmo „Svjatyj večur“ a koledy z okolia Sniny v podaní FS Starincanka a MSS Kyčara zo Sniny počas spoločného vystúpenia v rámci programu Vianoce v múzeu v roku 2010

Vihorlatské múzeum v Humennom pripravilo v tomto roku jubilejný desiaty ročník cyklického podujatia Vianoce v múzeu. Časovo i obsahovo rozsiahly projekt prebieha každoročne od začiatku adventu po ukončenie vianočného obdobia podľa juliánskeho kalendára v polovici januára.

Príbeh vianočnej pohľadnice

V zbierkach Vihorlatského múzea sa nachádza niekoľko tisíc kusov pohľadníc. V rámci 10. ročníka cyklického podujatia Vianoce v múzeu vystavuje Vihorlatské múzeum dvesto päťdesiat pohľadníc s vianočnou tematikou.

Niektoré pramene prisudzujú prvenstvo vzniku vianočnej pohľadnice Angličanovi sirovi Henrymu Coleymu, pre ktorého v roku 1843 umelec John Calcott Horsley vyhotovil obrázok šťastnej rodiny. Pohľadnica zaznamenala veľký ohlas a poslúžila ako vzor pre tlač prvej série vianočných pohľadníc, neskôr aj vydávanie špeciálnych sérií známok s vianočnými motívmi.

važujú štátom vydávané poštové lístky, z ktorých prvý bol do poštovej prevádzky uvede-

Ä ja molij žiaček
spievam ako vtáčik,
spievam vám veselo,
by sa vám ľúbilo;
kráčajem mi dole,
slobom ostávajúci!

Ä ja molij panica
vítam Krista Pána;
a ja si ho vítam,
peniazok si pýtam;
peniazok mi dajte,
srdci ostávajúci!

JUBILEJNÝ 10. ROČNÍK PODUJATIA VIANOCE V MÚZEU

Projekt pre širokú verejnosť je koncipovaný ako popularizácia vianočných tradícií regiónu a meditatívna alternatíva k novodobému prežívaniu vianočných sviatkov. V rámci projektu sa múzeum zameriava na prezentáciu regionálnych tradícií vianočného zvykoslovia prostredníctvom vystúpení folklórnych skupín z jednotlivých častí regiónu, detských súborov a žiakov ľudových škôl umenia. Súčasťou programovej koncepcie projektu je príprava niekoľkých sprievodných podujatí v podobe monotematických výstav, ukážok remeselnej tvorby a tvorivých dielní v prepojení s hudobným záznamom a celkovou výzdobou kaštieľskych priestorov.

Jednotlivé vystúpenia s ukážkami vianočných zvyklostí spolu s ďalšími tradičnými fragmentmi, ako sú hudobno-tanečná zložka, krojové oblečenie, výšivky, tradičné pokrmy a dobový inventár, vytvárajú priestor pre poznávanie, popularizáciu a uchovávanie ľudovej tradície.

K masovému rozšíreniu posielania vianočných pohľadníc došlo koncom 19. storočia, keď sa v Nemecku začali používať pri tlači drevorytiny, ktoré umožnili kvalitnejšie vyhotovenie obrázkov. Iné zdroje za priameho predchodcu pohľadníc po-

ný 1. októbra 1869 v Rakúsko-Uhorsku. Najrozšírenejší názor literárnych prameňov prirekol autorstvo vzniku prvej pohľadnice Augustovi Schwarzovi z nemeckého Oldenburgu, ktorý vydal v roku 1870 sériu dvadsiatich piatich kusov pohľadníc rôznych miest.

PhDr. Ivana Strakošová

VIANOCE V MÚZEU 2013

5. 12. 2013

- Vianočný koncert
- Otvorenie výstav:
- Výber z tvorby Mikuláša Rogovského
- Prvý humenský výtvarný salón
- Vianočné pohľadnice
- Tradičná jedlička
- Betlehem zo zbierok múzea

16. 12. 2013

- Vianočné ikebany

Výstavy potrvajú do 30. 1. 2014

Vianočný betlehem ako jeden zo symbolov vianočných sviatkov vystavuje v rámci tohtoročného podujatia Vianoce v múzeu Vihorlatské múzeum na kaštieľskom nádvorí. Jedenásť drevených skulptúr vianočného betlehema je spoločným dielom vytvoreným umelcami zo Slovenska, Poľska a Maďarska počas VII. ročníka INSITY v humenskom skanzene. Betlehem je súčasťou múzejných zbierok Vihorlatského múzea v Humennom. Dielo vzniklo v spolupráci s Vihorlatským osvetovým strediskom v Humennom a s finančnou podporou mesta Humenné. (r)

Z klenotnice regionálnych ľudových tradícií s pečaťou dávnych vekov

VIANOCE – ČAS ZVYKOV, VINŠOV A KOLJADOK

Vianoce sú jedným z najvýznamnejších cirkevných sviatkov, ktorým si kresťania pripomínajú narodenie Ježiša Krista. Pôvodne to boli sviatky zimného slnovratu. V 4. storočí nášho letopočtu bol 25. december cirkvou ustanovený za deň narodenia Krista. Dovtedy to bol 6. január, pričom ortodoxná cirkev sa tohto dátumu pridrižava dodnes.

K samotnému sviatku narodenia Krista sa viažu ďalšie sviatočné dni od Štedrého dňa (24.12.) do Troch kráľov (6.1.), ktoré spolu tvoria vianočný cyklus. V tradičnej kultúre postupne vianočné a novoročné obrady splynuli. Na Slovensku, ako aj v okolitých štátoch sa postupne prelínali pôvodné obrady spojené s oslavou slnovratu s obradmi zabezpečujúcimi prosperitu v novom roku a s kresťanskými obradmi oslavujúcimi narodenie Krista. Pôvodné obrady, magické úkony a zákazy mali zabezpečiť prosperitu, zdravie, úrodu, ale slúžili aj na rôzne veštby a predpovede (predpovede úrody, narodenia, úmrtia a pod.).

Najviac obyčajových prejavov sa viazalo k Štedrému dňu. V tento deň sa z domu nesmelo nič požičať, nesmeli sa prijímať návštevy a dodržiaval sa prísny pôst. Postupne však všetky tieto úkony strácajú svoj pôvodný význam, zanikajú, alebo menia svoju funkciu. V súčasnosti pretrvávajú žartovné formy veštenia, niektoré obchôdzky, vianočné jedlá a úkony symbolizujúce rodinnú súdržnosť. Dodnes obľúbenou súčasťou vianočných sviatkov je obdarúvanie, ktorého počiatky nachádzame už v antike.

Čaro obradových zvykov

Množstvo obyčajových úkonov sa dodnes viaže k prípravám na štedrovečerné stolovanie a pri úpravách samotného obydla. Pred štedrou večerou sa na stôl tradične ukladal rozložený snop zakrytý obrusom, neskôr zrná obilia alebo i ľanu, ktoré mali zabezpečovať hojnosť v domácnosti. V každom rohu stola bol položený chlieb a v strede miska s obilím, do ktorého bola vložená horiaca sviečka. Pod stôl sa ukladala zvyčajne reťaz, čerieslo, lemeš i sekera, aby sa v rodine udržalo železné zdravie, okolo stola sa obtočila uzamknutá reťaz, ako zábezpeka súdržnosti rodiny. Očistný charakter malo obradné umývanie sa v potoku pred spoločnou štedrou večerou. Magickú moc mala podľa obyčaje iba tečúca voda, pretože symbolizovala nevyčerpatelné množstvo. K potoku sa chodievala obradne umývať celá rodina. Pri umývaní bolo potrebné zovrieť do dlaní

Folklórna skupina z Jasenova (2003)

strieborné mince, to aby boli členovia rodiny bohatí a zdraví.

Novodobým symbolom Vianoc sa v domácnostiach stal vianočný stromček. Na Slovensko táto obyčaj začala prenikať koncom 18. storočia z rakúskych a nemeckých miest. Do nášho regiónu sa dostávala až v medzivojnovom období a počas druhej svetovej vojny. Od začiatku mal však vianočný stromček výlučne estetickú funkciu. Stromčeky sa ozdobovali červenými jabĺčkami, orechmi, slamenými ozdobami, neskôr sa používal lesklý staniol a priemyselne vyrábané vianočné dekorácie.

Najmä na východnom Slovensku sa dovtedy udržiaval zvyk uväzovať na hradu v izbe posledný alebo najkrajší ovsený snop. Ten mal primárne zabezpečiť dobrú úrodu v nasle-

Vianočná symbolika slamy

dujúcom roku. Používal sa pri viacerých rituálnych úkonoch a uchovával sa až do nasledujúcej žatvy, keď ho nahradil nový. Používal sa aj ako ochranný a liečebný predmet. Počas búrky sa rozkladal na ploty, pri urieknutí sa z neho pálili zrnká. Podobnú funkciu vo vianočnom zvykosloví mala aj slama. Slamu gazda prinášal do domu pred štedrou večerou a spolu s vinšmi obradne rozkladal v miestnosti, kde sa večeralo.

„Vinčuju vam ščesci, zdravi na to kristapana narodežni, aby vam daų panboh hojnejšy, pokojnejšy ročki prežyc jak sce toty prežyl'i, aby sce mal'i u boha radosc, u panoų lasku, u sušedoų prijáznosc, na pol'u pilnosc, doma sporynosc, aby sce še s tym Ježiškom radoval'i, co še neška večar narodzi. To vam vinčuju a žyču!“

(Ukážka štedrovečerného vinša z Adidoviec)

V niektorých oblastiach bolo zvykom, že gazdiná na tejto slame napodobňovala sliepku, aby sa zabezpečila dobrá znáška sliepok. Slama sa nechávala v dome počas troch vianočných dní, neskôr sa použila ako prosperitný predmet – upotrebili ju na povriesla alebo ako podstielku pod sliepku. V niektorých oblastiach sa vianočnou slamou, pre zabezpečenie dobrej úrody, obväzovali kmene ovocných stromov, alebo sa slama rituálne, na poliach či v sadoch, ako posvätný predmet, spálila.

(Pokračovanie na str. 4, 5)

Z klenotnice regionálnych ľudových

Tradičné vianočné jedlá

Najosobitejšou súčasťou vianočnej obradovosti sú dodnes zachovávané tradičné vianočné jedlá, ktoré prichádzali na štedrovečerný stôl po prísnom a dlhom pôstnom období. V našej oblasti sa ešte v druhej polovici minulého storočia udržala obyčaj prípravy štedrovečerného chleba, tzv. *kračuna*. Pôvodne prevládal typ guľatého chleba s jamkou v strede, do ktorej sa ukladali plody zo všetkých vypestovaných plodín, ale i cesnak a fľaštička s medom alebo svätenou vodou. *Kračun* bol symbolom bohatstva, prosperity a slúžil pri vykonávaní množstva magických úkonov. Napríklad postupným vyťahovaním siedmich obilných klasov spod *kračuna* so zariekavaním dní v týždni, sa určoval deň prvej jarnej orby – na ktorý deň pripadol najkrajší klások, vtedy sa začalo orať. Med z *kračuna* slúžil na liečebné účely. Vodou, v ktorej si gazdina umyla ruky od cesta, sa polievali stromy. V rusínskych domácnostiach sa spočiatku vianočný *kračun* ponechával na stole od Vianoc a jedával sa až na Nový rok.

Pokrmy štedrovečerného stola mali byť podľa tradície pôstne. Prevládali jedlá zo strukovín, kapusty, obilnín, maku, húb a ovocia. K tradičným rusínskym jedlám patrili *holubci* (plnený kapustný list), *pirohy*, *bôb*. V južných zemlínových domácnostiach nechýbali *bobaľky* z cesta. Dodnes sa v našom regióne uchoval zvyk – začínať vianočnú večeru strúčikom cesnaku a medom. Časom sa počas štedrovečernej večere rozšírila, hlavne v katolíckych rodinách, aj konzumácia rýb. Súčasťou štedrovečerných zvyklostí bola aj obyčaj stolovať pre pocestných, symbolicky pre neprítomných či v tom roku zomrelých členov rodiny a ponechávať zvyšky jedla pre duše nežijúcich rodinných príslušníkov. Takéto jedlo sa obyčajne rituálne spálilo alebo ich rituálne ponechávali na strovenie domácomu statku (napríklad v Habure).

Praktickou ukážkou vianočného i novoročného zvykoslovia boli rôzne obchôdzky v prestrojení spojené s tancom, betlehemskými hrami, koledami *koľadnikov* (predkresťan-

Betlehemci z Vydrane na obchôdzke v roku 1988

ský pôvod) a vinšmi *polazníkov* (kresťanská tematika doplnená blahoprajnými básňami „*oratio*“ ako vplyv školskej výchovy). Z nich do súčasnosti aj v našom regióne pretrvali zväčša betlehemské hry.

Polazníci, koledníci a betlehemci

Betlehemské hry ako ľudové hry o narodení Ježiša Krista majú základ v stredovekých náboženských hrách. Tento typ vianočných hier prenáša biblický námiet do pastierskeho prostredia. Hercami boli v minulosti prevažne dospelí muži (*betlehemci*, *viflejemci*, *gubove*, *jasličkare*, *vertepci* a pod.), neskôr ich dopĺňala mládež. Dej betlehemských hier začína predstavením pastierov, nasleduje budenie pastierov anjelom, ktorý zvestuje narodenie Krista, cesta do Betlehema, klaňanie sa a obdarovanie Ježiška v jasličkách (*vertepjach*). Hra je sprevádzaná veršovanými textami, vinšovaním a spievaním kolied, prípadne tancom. Neoddeliteľnou súčasťou boli rekvizity – masky, jasličky a palice, prípadne kyjaky, ktorými sa rytmizovalo rozprávanie i spievanie. Betlehemci – Anjel, Pastieri-Valasi, Starí Pastieri, Bača, Guba v obrátenom kožuchu (niekde zobrazoval čerta) postupne obchádzali všetky domy v dedine, prípadne i v susedných obciach po štedrovečernej večeri alebo na Božie narodenie.

Betlehemské hry ako jedna z foriem obchôdzok, popri *polazovaní* a koledovaní *koľadnikov*, mali vo všeobecnosti zabezpečiť prosperitu v nasledujúcom roku. V súčasnosti majú predovšetkým zábavnú funkciu. Za návštevu domácnosti sa betlehemcom ponúka odmena vo forme naturálií alebo peniaze. Táto tradícia sa s lokálnymi obmenami zachovala vo viacerých lokalitách nášho regiónu (Nová Sedlica, Ulič, Topoľa, Stakčín, Snina, Roškovce, Osadné atď).

Popri betlehemských hrách s náboženským repertoárom bolo v našej oblasti zvykom aj koledovanie *koľadnikov*. Išlo o skupinu dedinských mužov, predovšetkým starších

Betlehemci z Čukaloviec na obchôdzke po dedine v roku 1942

tradícií s pečaťou dávnych vekov

Betlehenci z Uliča v roku 1994

mužov, ktorí po večeri na Štedrý deň navštevovali domácnosti a koledovali jednotlivým členom rodiny, hlavne gazdovi, slobodným chlapcom a nevydatým dievčatám i gazdinej. Tieto *koljady* predstavovali blahoprajné vinšovné piesne, plné symboliky a básnických obrazov. Ich pôvod nachádzame v pohanskom období slávenia slovanského kultu slnečného kruhu (čas od Vianoc po žne), časom boli pozmenené kresťanským vplyvom. Tento starobylý zvyk dedinských blahoprajných pochôdzok na Vianoce i na Nový rok už takmer zanikol. Ešte v polovici osemdesiatych rokov minulého storočia bol praktizovaný, napríklad v obci Ladomírov pri Snine, kde sa spolu s blahoprajnými *koljadkami* spievali aj kresťanské vianočné koledy.

**„Cy spyš, cy čuješ, pan hospodarju,
Staň hori, ľubaja radusť na dvori.
Stojať voloňky u try pluhoňky,
Staň hori, ľubaja radusť na dvori.
Korovky ty s' a potelyly,
Staň hori, ľubaja radusť na dvori.
Pčoloňky ty s' a porojily.
Staň hori, ľubaja radusť na dvori.“**

(Ukážka starobylej koljady z uličsko-ublianskej oblasti)

Rovnako je v regióne na výraznom ústupe aj prísne starobylé pravidlo *polazníkov* – prvých vianočných a novoročných vinšovníkov. *Polazníci* mohli byť iba muži, alebo chlapci, ale museli do domu prichádzať iba z dolného konca dediny, aby sa gazdovstvo „vzmáhalo nahor“. V niektorých oblastiach sa však pravidlo *polazníka*, kedy majú ženy prísny zákaz na Štedrý deň vstupovať do cudzích príbytkov, predsa len uchovalo, a to hlavne v komunite starších občanov.

(Slovo *polazník* predstavuje aj tradičné vianočné rusínske dekorácie. Vytvárali sa zo slamy v podobe štvorcov a kosoštvorcov spájaných farebnými stužkami. Podľa niektorých prameňov, podobne ako všetky dekoratívne tradičné výtvy ľudového umenia, symbolizovali pohanský kult slnka.)

Svojim náboženským tematickým obsahom a pre určité oblasti aj rytmickým založením sú vianočné koledy známe po celom svete. Ich texty oslavujú narodenie Božieho syna. Jednou z najstarších rusínskych náboženských kolied je koleda pod názvom *Divnaja novina* (*Divnaja novina, nyňi D'iva - Syna porodila v Viflejemi, Maria Jedina ...*) a koleda *Koly jasna zvizda* patrí zrejme k tým najznámejším a najzachovalejším:

1. Ko-li jas-na zvi-zda z ne-ba za-svi-
ti-la, To-d'i Pre-čls-ta-ja
D'i-va Sy-na po-ro-di-la.

1. Jak Ho porodila, tak Jemu spivala:
Luľaj, luľaj, Syne Božij, bo ja by šče spala.
2. Počekaj Mamočko, odnu hodinočku,
Doki ja Ti ne prinesu z raja perinočku.
3. Oj, Synu moj, Synu, či by Ty to zrobiť,
Šče len jedna hodinočka, jak Ty sja narodiv.
4. Mamko moja, Mamko, či bysj to virila,
Ščo ja stvoriv nebo j zemľu i use stvoriňa.

Znotovaná ukážka rusínskej náboženskej vianočnej koledy

Osobitosťou vianočného zvykoslovia nášho regiónu je prelínanie slávenia vianočných sviatkov medzi východným a západným kresťanstvom. Máme tak jedinečnú možnosť spoznávať jednotlivé prvky obradovosti týchto konfesíí počnúc dátumovým rozdielom, vianočnými jedlami, symbolmi, až po význam a funkciu jednotlivých úkonov. Ich spoločným prvkom je liturgický aspekt s odkazom na narodenie Ježiša ako ľudského vykupiteľa, ale aj odzva odkazu dávnych vekov symbolizujúceho vieru niekdajších starobylých národov. Spolu vytvárajú jedinečnú a vzácnu súčasť klenotnice našich tradícií.

Pripravili Vasil Fedič a Jozef Fundák

Návraty rodákov vo Vihorlatskom múzeu v Humennom

MIKULÁŠ ROGOVSKÝ

Akademický maliar Mikuláš Rogovský sa narodil 17. decembra 1923 v Uliči. Detstvo a mladosť prežil v Strážskom. Študoval na gymnáziu v Michalovciach (1936 – 1944). Vysokoškolské štúdiá absolvoval na Slovenskej vysokej škole technickej na oddelení kreslenia a maľby u profesorov G. Mallého, J. Mudrocha a D. Millyho. Pôsobil ako stredoškolský profesor kreslenia, scénický výtvarník v Štátnom divadle v Košiciach a ako odborný asistent na Pedagogickom inštitúte v Košiciach a na Pedagogickej fakulte v Prešove (1961 – 1966).

Od roku 1952, kedy sa stal členom Zväzu československých výtvarných umelcov, s krátkym obdobím v prvej polovici šesťdesiatych rokov, sa autor venoval výlučne výtvarnej činnosti. Zomrel 21. apríla 2002 v Košiciach.

M. Rogovský, Tanečnice, 1974, olej na sololite

Významný kolorista Mikuláš Rogovský vytvoril svojimi dielami svet plný dynamických a žiarivých farieb. Realitu človeka z rodného Zemplína a scenérie tatranskej prírody stvárňoval expresívnou farebnosťou, ktorá sa stala dominujúcou zložkou maliarovho obrazového celku. Farby hlbokých kontrastov, intenzívnych a sietivých tónov naplnili jeho plátna optimizmom a radosťou zo života a tvorby.

Autor vynikal najmä v olejomalbe a maľbe akvarelom, no v tvorbe Rogovského sa môžeme stretnúť aj s temperou, pastelom, grafikou a monumentálnou dekoratívnou kompozíciou. Hlavným maliarovým námetom, hlavne vo figurálnych kompozíciách, sa v spomienkach na detstvo a minulosť stal človek. Z folkloristických motívov vynikal motív karičky ako symbolu radosti a svedectva žijúcej tradície miestnych obyvateľov. K opakujúcim sa motívom z minulosti sa v autorových dielach objavuje dedinská tematika rodného kraja – vidiecke trhy, motív ženy ako práčky pri potoku, nežnej a trepezlivej matky, ale aj ženy ako symbolu krásy v aktoch.

Talent veľkého koloristu sa u Rogovského naplno prejavil v dielach s kvetinovými zátišími zachytávajúce okamihy pokoja, maľebnosti a poézie. Naturel a vnútorný svet človeka, bez zbytočných detailov a farebne, zobrazoval autor aj vo svojej portrétovej tvorbe. Rogovského farebné a dynamické diela sú dodnes triumfálnym dôkazom majstrovstva v zachytávaní dynamiky pohybu. Jedinečným charakterom svojej tvorby Mikuláš Rogovský obohatil nielen umelecký svet o úchvatný až impresionisticky pôsobiaci svet farieb. Autor preniesol do svojich diel trvalú pozvánku na vstup do tohto čarovného sveta.

Pri príležitosti nedožitých deväťdesiatych narodenín umelca a rodáka z okresu Humenné pripravilo Vihorlatské múzeum v Humennom výstavu Výber z tvorby Mikuláša Rogovského. Výstava zachytáva tvorivý posun umelca počas jeho dlhoročnej tvorby na poli umenia.

ANDREJ SMOLAK

Akademický maliar Andrej Smolak sa narodil 10. júla 1953 v Humennom, detstvo a mladosť prežil v dnes už neexistujúcej obci Starina. Vysokoškolské štúdiá absolvoval na Filozofickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Prešove (1979) a na Akadémii výtvarných umení v Prahe (1989). Okrem umeleckej činnosti pôsobí autor v oblasti nadačnej podpory a propagácie umenia na Slovensku i v zahraničí. Z iniciatívy Andreja Smoláka vznikla v Snine Galéria Miro a Súkromná základná umelecká škola.

Do umeleckého sveta vstúpil autor na začiatku osemdesiatych rokov ako krajinár s tematikou rodných Stariny. Od roku 1982 usporiadal vyše šesťdesiat samostatných výstav na Slovensku, v Rakúsku, Švajčiarsku, Česku, Nemecku, Poľsku, Bielorusku a na Ukrajine. Je autorom vyše šesť tisícov obrazov nachádzajúcich sa v galériách a súkromných zbierkach v mnohých európskych štátoch, ale aj v USA, Japonsku a Austrálii.

Vo svojej tvorbe sa Andrej Smolák venuje komornej maľbe, akvarelovým krajinám a portrétom. Z námetov si vyberá krajinu, portréty a figurálne kompozície. Z techník uprednostňuje olejomalbu, akvarel a kresbu. Vo svojej umeleckej výpovedi zachytáva autor náladu krajiny a jej náptie so znakmi symboliky a snovej imaginácie. Krajinu pretvára

cez svoje videnie plné expresivity. Pri maľbe sa zameriava viac na celkovú kompozíciu obrazu.

Ako portrétista mnohých známych osobností prechádza autor od vonkajších znakov k zachyteniu vnútornej zložitosti portrétovanej osoby, ktoré podáva voľným rukopisom s tendenciou k expresívnemu vyjadreniu.

Výrazná časť autorovej umeleckej výpovede je venovaná ženám, ako symbolu stvárnenia vzťahu k žene, nadšenia z krásneho a očarenia ženou v podobe obrazov magicky zachytávajúcej lásku a rozkoš. Obrazy sú výsledkom dlhoročnej, sústredenej, empiricky overovanej tvorby, ktorá je syntézou jeho konkrétnej kresliarskej zručnosti a voľnej fantazijnej predstavivosti.

Kresliarske majstrovstvo autora, žiaka akademického maliara Juraja Kresilu, sa naplno prejavuje v krajinkách, v ktorých nachádzame bezprostredné pocity a vnemy s charakterovými črtami prostredia bez zbytočného dôrazu na opisnosť. Andrej Smolák okrem svojej umeleckej dráhy maliara ilustroval niekoľko kníh umeleckej prózy a poézie.

Kresťanské symboly Mikuláša Jacečka

V rámci projektu Návraty rodákov pripravilo Vihorlatské múzeum výstavu fotoobrazov rodáka z Habury, fotografa Mikuláša Jacečka. Výstava pod názvom Kresťanské symboly patrí do autorovej meditačnej dekoratívnej fotokolekcie, naplnenej symbolikou, prírodou a posolstvami.

Pripravili: Vasil Fedič a Alžbeta Hal'ková

Obnova a uchovávanie kultúrneho dedičstva je cestou k poznaniu

Múzejný výskum, zbierkotvorná a prezentačná činnosť múzea a obnova kultúrnych hmotných pamiatok prispievajú k udržiavaniu a popularizácii ľudových zvykov a tradícií. Konceptia ochrany kultúrno-historického dedičstva vo Vihorlatskom múzeu v Humennom sa s podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v rokoch 2012 a 2013 sústredila na rozsiahle rekonštrukčné práce v expozícií ľudovej architektúry a bývania.

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najrozsiahlejším renovačným zásahom prešla strešná časť najstaršej a najzaujímavejšej kultúrnej pamiatky v skanzene – strecha dreveného kostolíka sv. Michala archanjela z Novej Sedlice z roku 1754. Oprava šindľovej strechy zahŕňala výmenu krytiny, strešných lát a poškodených častí krovu. Pri zachovaní pôvodného členitého tvaru strechy predstavuje rekonštruovaná plocha 450 m². Práce na najvyššej kupole prebiehali vo výške osemnásť metrov nad zemou. Po montáži všetkých ozdobných zakončení bola strešná krytina ošetrená ochranným náterom.

Spolu s rekonštrukciou obytného domu s vodným mlynom z Vyšnej Jablonky múzeum svojpomocne opravilo strechy ďalších piatich obytno-hospodárskych objektov a dokončilo kompletnú opravu vnútorných i vonkajších omietok, vrátane maľby a náteru drevených konštrukcií.

Hlavný vstup ku kaštieľskemu schodisku s obnovenou podlahovou mramorovou mozaikou podľa dobových fotografií z obdobia rokov 1920 – 1922.

V obnovených objektoch skenzenu boli reinstalované výstavy spracovania textilných vlákien, drevospracujúcich remesiel a hrnčiarstva. Na snímke nová hrnčiarška výstava zriadená v objekte zo Zemplínskych Hámrov.

Na snímke akademický maliar Ľubomír Čap počas reštaurovania európskeho unikátu – Izby uhorských kráľov. V rámci obnovy boli zo stien snímané celé obrazové panely.

Pri koreňoch zvykov a tradícií

Ocenenie pre **Múzejné noviny**

Ocenenie za tretie miesto v prestížnej celoslovenskej súťaži „Podnikové médium roka“ v kategórii printové média príspevkových a rozpočtových organizácii verejnej správy získali **Múzejné noviny Vihorlatského múzea v Humennom**. V poradí deviaty ročník súťaže organizovalo Občianske združenie Klub podnikových médií. V tomto ročníku súťažilo v deviatich kategóriách stopäťdesiat médií. Odborná porota z oblasti online médií, printových médií, marketingu a public relations hodnotila v rámci jednotlivých kategórií obsah, grafickú úpravu, jazykovú a typografickú úroveň, celkový dizajn, využitie a kreativnosť. **Múzejné noviny** vychádzajú od roku 2003 ako marketingovo-propagačný materiál v rámci externej marketingovej komunikácie Vihorlatského múzea. Pre širokú verejnosť sú noviny dostupné v elektronickej podobe na webovej stránke múzea (www.muzeumhumenne.sk).

Cena pre Vihorlatské múzeum v Humennom

Primátorka mesta Humenné

udeľuje

CENU PRIMÁTOROKY

Vihorlatskému múzeu v Humennom

Vystavujem Vám uznanie a podakovanie za udržiavanie a rozvoj miestnych a regionálnych tradícií, vynikajúcu spoluprácu so samosprávou a propagáciu mesta Humenné a celého regiónu.

Do budúcnosti Vám želim veľa úspechov vo Vašej činnosti.

PhDr. Jana VALOVÁ
primátorka mesta

V Humennom 6. septembra 2013

VIHORLATSKÉ MÚZEUM V HUMENNOM

Námestie slobody 1, 066 18 Humenné
tel.: 057 / 775 3176, tel./fax: 057 775 2240
E-mail: sekretariat@muzeumhumenne.sk
www.muzeumhumenne.sk

MÚZEJNÉ NOVINY - Vydalo VIHORLATSKÉ MÚZEUM V HUMENNOM pri príležitosti 10. ročníka podujatia Vianoce v múzeu v decembri 2013. Foto: archív múzea a MUDr. M. Zelená (1). Redakčná a grafická úprava: Mgr. Vasil Fedič, riaditeľ múzea. Sadzba: Erika Farkašová. NEPREDAJNÉ.